

țele lor se întâlnesc și con-sună. Regăsim în toate aceste lucrări, ascunsă între volute stilistice sau manifestă, aceeași căutare a esenței muzicii, a acelei „ce“ originar (interval, ritm, culoare, melos, spațiu armonic etc.) — îndepărtat în timp, ascuns în straturile folclorului — capabil să regenereze, să autentifice actul de creație. Preocuparea compozitorilor nu este îndreptată înspre a construi forme care să îmbrace ideea, ci spre căutarea ideii fără a cruța forma, pe care — implicit — prin actul lor cognitiv o reformulează.

În cele *Trei sculpturi* pentru cvartet de coarde de Maia Ciobanu, căutarea stării autentice pleacă de la contemplarea unor obiecte sculpturale („Cumînțenia pământului“, „Himera“ și „Muza adormită“ de Constantin Brâncuși) care nu sînt descrise, nici codificate muzical prin vreo relaționare de coordonate; urmînd fluxul liber al impresiilor, interiorizate, sublimite, muzica este o personală prelungire sonoră a liniștii condensate în sculpturile brâncușiene. În prima parte, repetarea obsesivă a unor pedale peste care se proiectează desene frînte, suple, fragile, creează imaginea unei rotiri a obiectului contemplat, rotire care dezvăluie straturi tot mai profunde, ca o descoperire, o pătrundere în taină. Partea a doua aduce o frământare ritmică nervoasă, o compunere a muzicii prin descompuneri „himeratice“. Finalul are aspectul cel mai consonantic, efect neașteptat al suprapunerilor de pentatonii (anunțate în prezentare), creînd o prelungă stare de liniște, ca un gest de protecție al somnului muzei. În țesătura suplă a muzicii cvartetului intervin fragmente de text (din Eminescu, Blaga, text folcloric) a căror rostire din „offside“ le-ar fi subliniat rolul structural în piesă, eliminînd riscul unei diferențe de fonus între vorbă și sunet.

Ca și în „Sculpturile“... Maiei Ciobanu, în piesa *Rezonanțe* de Doina Nemțeanu-Rotaru regăsim apele la starea arhaică a unui folclor preponderent melodic. Gestul imprumutului folcloric este de fapt mimat, întrucît compozitoarea ajunge la această rîvnită „stare autentică“ printr-un demers componistic de decelare, de simplificare și esențializare propriu. Lucrarea este gîndită ca un omagiu adus lui George Enescu, această intenție condiționînd-o stilistic în sensul unei apropieri de unele procedee componistice enesciene (variația continuă, unisonul variat timbral) și, mai mult, de acea atmosferă descriptiv-contemplativă, evocînd spațiul melosului autohton atît de propriu. Plecînd de la curgerea ritmică lentă și ajungînd la vioiciunea unui joc maramureșean, spațializînd și îmbogățînd unisonul tînguitor pînă la dimensiunea suprapunerilor polifonice, stratificînd printr-o timbrare „jucată“ distanța între aproape și departe (e adevărat că unele nuanțe au scăpat interpretării!), piesa *Rezonanțe* este o încercare de circumscriere a unui spațiu muzical propriu — rezonanță a spațiului-matăc mioritic.

Înrudirea pe care am aflat-o între poemul pentru voce gravă și pian *Către pace* de Liviu Dăncănu și ciclul de trei lieduri *Condiție* de Gabriela Aștileanu poate fi plasată în maniera dramatică, sobră, apodictică, a liniilor vocale. Liviu Dăncănu pleacă în formulările lui melodice de la structuri elemen-

tare (oligocordii), cu radicală reținere față de improvizatie, de „întîmplător“; zig-zag-ul vocal este atașat unei sume de sunete, mereu aceleași, într-un auster balans ritmic, în timp ce acompaniamentul figurează ascendent structuri armonice stabile, pînă la cucerirea întregii claviaturi. Gabriela Aștileanu preferă fluxul liber al verbului, de o continuitate firească, neconstrînsă, flux căruia îi subordonează susținerea armonică a pianului, aerisită, imprevizibil nuanțată.

Impresia de improvizatie este creată în piesa cu același nume de Mihai Damian, printr-o iscusită regizare a arsenalului de virtuozitate timbrală și tehnică a flautului, la care autorul apelează timid la început și din ce în ce mai mult spre axa mediană a lucrării; revenirea la c scriitură simplă, voit naivă, în final, încheie simetric un arc evolutiv amplu. Elementele de melodică incantatorie — formule caracteristice sau pedale — „tonici“ structurează evoluția lineară, previzibilă, a lucrării, de la simplitate spre exuberanță și înapoi, la simplitate, rezultanta finală fiind o muzică situabilă prin cantabilitate și nuanța de necontrafăcut, de naiv a lirismului, într-o zonă a frumosului exotic.

Dincolo de dimensiunea componistică — în prim plan într-un concert-dezbateri — recentul dialog muzical cu publicul a subliniat dimensiunea interpretativă (aplicată la primele audiții de muzică românească!) deosebit de convingătoare prin calitatea versiunilor oferite și prin interesul vizibil crescut față de muzica nouă; să-i amintim în acest sens pe Steliana Calos, Roxana Lazăr, Liana Podlovski, Florin Oatu, Radu Cozărescu, subliniind participarea de excepție a cvartetului „George Enescu“.

Carmen CĂRNECI

Lola Bobescu

Sensibilă la dragostea și admirația cu care publicul nostru o întîmpină la fiecare revenire în țară, Lola Bobescu ne-a dăruit în ultima săptămînă a lunii mai două memorabile seri de muzică autentică cu cîteva din cele mai grele și frumoase lucrări din repertoriul viorii: Bach, Mozart, Beethoven, Enescu, Debussy. Marea personalitate a artei ne-a dat prilejul încă o dată să-i admirăm nu numai alegerea repertoriului de înaltă demnitate profesională, dar mai ales forța realizării interpretative, mai vie și mai captivantă ca oricînd. Ne-am bucurat astfel că, printre puținele seri interesante pe care le-am avut în stagiunea aceasta, concertele violonistei Lola Bobescu s-au constituit în adevărate evenimente artistice. N-am înțeles de ce, în serile următoare, miercuri și joi—vineri, au fost invitate două „ersatz-uri“ ale vieții internaționale de concert, rătăcitorul Yvry Gitlis și Yfrah Neaman.

Dar să lăsăm această lipsă de consecvență în ocrotirea vieții noastre artistice să fie discutată și lămurită de specialiștii criticii săptămînale T.V. Să ne

întorcem deci la bucuria estetică oferită de Lola Bobescu. Arta sa, dotată cu atributele vibrante ale talentului românesc, cu acel patos curat și acea mobilitate de spirit cu trăsături delicate în sensul unui frumos, simplu, neîncărcat, s-a cizelat și organizat în marea școală franco-belgiană. Rigoarea stilistică a acestei școli i-a imprimat în același timp și aspectele spiritualității franceze de echilibru, grație și eleganță. Rezultatul acestor subtile dar evidente întrepătrunderi între forța temperamentală și gândirea estetică conferă interpretului cea mai sigură stăpânire stilistică. Nici un stil nu poate fi exprimat convingător în afara acestui echilibru. Multe confuzii de idei au dus în ultima vreme la o interpretare lipsită de forța comunicării, invocându-se mereu sobrietatea stilistică. Dar sobrietatea stilistică nu înseamnă doar decît evitarea dulcегăriei și a sentimentalismului și nu excluderea trăirii emoționale. Se confundă platitudinile romantizării cu vibrația romantică fără de care discursul muzical nu poate stabili fluența unei comunicări artistice. S-a ajuns astfel, la uscarea sunetului pe care netaledenții o numesc „rigoare academică“. Un exemplu la cel mai înalt nivel îl poate oferi comparația între cel mai desăvârșit violonist al generației tinere, Itzhak Perlmann, și profesorul său Isaac Stern, care nu i-a putut transmite, dincolo de extraordinara perfecție tehnică, și flacără care modelează și luminează comunicarea artistică. Nimic nu poate suplini trăirea muzicii care de fapt înseamnă identificarea artistului cu vibrația creației muzicale. Sunetul Lolei Bobescu concentrează cea mai pură frumusețe, asociată cu o puternică elocvență, explicînd totul. Frazarea rămîne la acea rigoare agogică și la expresia curată care pot servi oricărui stil, de la Vivaldi la Enescu.

Prima seară a fost rezervată lui Bach și lui Mozart, evidențiind strălucita stăpînire stilistică și noblețea interpretativă a solistei. În *Concertul în la minor* de Bach, carura majestuoasă a primului Allegro a stabilit forța construcției la o mare tensiune a discursului. Partea lentă, pagină nemuritoare în muzica pentru vioară, a fost pătrunsă de un sentiment de reculegere de mare puritate. În Giga finală, elan și vervă. În Mozart, violonista, care a studiat în copilărie maniera miniaturizantă și edulcorată în redarea acestei muzici, ne apare în cea mai modernă concepție interpretativă, cu o virtuozitate puternic articulată, scînteietoare, împletind exuberanța cu rigoarea ritmică. În pagina lentă, Lola Bobescu adoptă o expresie amară, ușor obținută prin marea suplețe a vibrato-ului său. În Menuetul final, violonista aduce o grație inefabilă și o agogică de rară finețe.

A doua seară am asistat la acea colaborare fericită între doi artiști de mare clasă: Lola Bobescu și Valentin Gheorghiu. *Sonata „Kreutzer“* intră în forțele geroase ale acestor doi interpreți, care au cîntat cu vădiă plăcere nemuritoarea capodoperă. Atmosferă pasionată, involburată, în prima mișcare, seninătate și contemplație în tema cu variații, rigoare ritmică și inepuizabilă vervă în final. *Sonata în fa minor op. 6* de George Enescu este una dintre marile lucrări de valoare universală, putînd sta alături de *Sonata* de Franck, de *Sonatele* lui Brahms,

ca și de cele ale lui Fauré. Din nefericire, această sonată este rar abordată în repertoriile marilor artiști. De altfel, mulți dintre ei nici nu o cunosc. În timpul cînd, alături de Festival, se organiza și marele Concurs internațional „George Enescu“, obligativitatea interpretării acestei lucrări determina o deschidere de perspectivă, o intrare în repertoriile tinerilor candidați, viitori concertişti. Valentin Gheorghiu (care are și o admirabilă înregistrare a sonatei, împreună cu Varujan Cozighian) a fost un extraordinar partener pentru Lola Bobescu. O evidentă pătrundere în esența emoțională a lucrării a determinat o interpretare fluentă și plină de poezie. Acel „a fost odată“, depănat de firul primei teme, a străbătut în travaliul ciclic al întregii sonate, cu un aer nostalgic de mare putere de sugestie. Partea a doua a deschis o cale meditativă, ușor oboșită, de o rară frumusețe. Final energic, plin de elan, cu replici tăioase și încordate. Tema întâia, revenită într-o declamație sonoră debordantă, apoi mărunțită lăutărește pe fondul de țambal, a fost redată inteligent și suplu.

După această densă lucrare atît de mult străbătută de elanuri și culminații sonore, de permanentă solicitare psihologică a ascultătorului, *Sonata* de Debussy — cu realele ei frumuseți proprii gândirii impresioniste — a apărut nepotrivit plasată în program. Bineînțeles că și în această reprezentativă creație au fost redată toate subtilitățile și meandrele spirituale adecvate. Primul supliment cerut de public și oferit de artiști a corectat întrucîtva această ușoară neprevădere, prin extraordinarul și profundul Adagio de Brahms din *Sonata a treia în re minor*. La al doilea bis, interpreții au prezentat din memorie Scherzo-ul din *Sonata în fa major*, „a primăverii“, de Beethoven. Joc scînteietor și plin de umor, demonstrînd calitatea excepțională a duo-ului. Se impune gravarea imediată a acestor lucrări și a *Sonatei* de Franck prezentată de aceiași artiști anul trecut. Iată astfel, cu sprijinul orchestrei de cameră „Dinu Lippatti“, alcătuită din străluciți instrumentişti și cu colaborarea excelentului interpret Valentin Gheorghiu, Lola Bobescu a izbutit să ne ofere în două seri sărbătorești lucrări reprezentative ale repertoriului de vioară și de cameră, iluminate de marele său talent. Îi mulțumim și-i așteptăm revenirea în mijlocul nostru. Prestigiul vieții noastre muzicale are nevoie de această prezență care stimulează și entuziasmează publicul și educă elevii și studenții școlii noastre muzicale.

George MANOLIU

Recital de violă Ștefan Gheorghiu

Laureat al concursurilor internaționale de la Markneukirchen și Evian, violistul Ștefan Gheorghiu se prezintă în fața publicului bucureștean cu un program interpretat cu o ținută artistică ce îi justifică titlurile internaționale.